

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»

НЕЗНАЙКО СТАНІСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 343.7/347.254

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА
УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ЖИТЛОВО-
КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА**

12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі загальноюридичних дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка Міністерства внутрішніх справ України

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
Мовчан Роман Олександрович,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
доцент кафедри конституційного, міжнародного
та кримінального права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Дудоров Олександр Олексійович,
Запорізький національний університет,
завідувач кафедри кримінального права та правосуддя

кандидат юридичних наук, доцент
Газдайка-Василишин Ірина Богданівна,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
факультету №1

Захист відбудеться «8» грудня 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.23 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79000, м. Львів, вул. Князя Романа, 1/3, ауд. 302 ХІХ навчального корпусу)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1)

Автореферат розіслано «3» листопада 2016 р.

В. о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради

С. В. Якімова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасному світі система житлово-комунального господарства (далі – ЖКГ) є однією з найважливіших сфер життєдіяльності людини. Вона спрямована на надання якісних послуг, покликаних забезпечити належне функціонування населених пунктів та створити комфортні умови для проживання в них громадян. Зважаючи на це, для кожної держави надзвичайно важливо мати у своєму арсеналі ефективні механізми, які виступали б надійною запорукою збереження цілісності і недоторканості об'єктів ЖКГ.

Особливої актуальності захист об'єктів ЖКГ набуває для сьогочасної України, стан ЖКГ якої можна визнати близьким до критичного. Про це свідчать такі статистичні дані: ще наприкінці 2014 р. повністю зношеними були близько 37% водопровідних та каналізаційних мереж, а також 18% тепломереж; 20% опалювальних котлів експлуатуються вже понад 20 років; ремонту, модернізації або заміни потребують 38% ліфтів¹.

Однак у багатьох випадках використання об'єктів ЖКГ за їхнім цільовим призначенням стає неможливим не через їх зношеність і тривалий термін експлуатації, а через протиправний людський вплив на них. І це, на жаль, іноді призводить не лише до порушення нормального функціонування об'єктів ЖКГ, а й до більш трагічних наслідків – загибелі і травмування людей, неотримання багатьма споживачами житлово-комунальних послуг, техногенних аварій, завдання великих матеріальних збитків тощо. Тому 13 січня 2011 р. український парламент відреагував на ситуацію, яка склалась, ухваливши Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення в житлово-комунальному господарстві». Серед іншого на підставі цього Закону Кримінальний кодекс (далі – КК) України доповнено ст. 270-1, яка передбачає кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ.

Втім, час довів, що очікуваного законодавцем ефекту прийняття досліджуваної кримінально-правової новели не мало, що, зокрема, пояснюється й недосконалістю чинної редакції розглядуваної заборони. Показовою в контексті оцінки ефективності норми про умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ виглядає офіційна статистика її застосування: за 2013–2016 рр. в Україні було обліковано 76 злочинів, передбачених ст. 270-1 КК України, з яких з обвинувальним актом до суду було скеровано лише 4².

Кримінально-правовий аналіз складу злочину «умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ» у вітчизняній юридичній літературі здебільшого здійснюється на рівні підручників, посібників, науково-практичних коментарів КК України, окремих наукових публікацій. Ідеться про дослідження В. В. Антипова,

---

¹ Бенчмаркінг ефективності функціонування житлово-комунального господарства міст України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebed.org.ua/uk/konkurentospromozhnist/benchmarking-efektivnosti-funkcionuvannya-zhitlovo-komunalnogo-gospodarstva>.

² Статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2013 – квітень 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

А. В. Байлова, А. В. Вознюка, І. Б. Газдайки-Василишин, А. О. Данилевського, О. О. Дудорова, О. П. Дячкіна, І. Б. Медицького, Л. О. Мостепанюк, А. А. Музики, В. О. Навроцького, С. І. Полякова, О. В. Смаглюка, В. П. Тихого та ін.

Найбільший внесок у розроблення досліджуваної проблематики зробила Н. О. Сербіна в межах захищеної 2015 р. кандидатської дисертації «Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства». Науковець розглянула частину проблем, пов'язаних із кримінально-правовою характеристикою умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, зокрема тих, що стосуються історії регламентації відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, правильності місцезнаходження характеризуваної заборони в системі Особливої частини КК України, тлумачення і застосування ст. 270-1 КК України, суб'єкта відповідного складу злочину, його відмежування від суміжних складів злочинів тощо. Водночас невирішеними досі є низка важливих та гостро дискусійних у науці кримінального права питань теоретичного та нормативного характеру, серед яких проблеми законодавчого опису предмета аналізованого складу злочину, кількісних показників майнової шкоди у великому та особливо великому розмірах як наслідків умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, тлумачення вживаного в ч. 3 ст. 270-1 КК України поняття «інші тяжкі наслідки», питання, пов'язані з правильним визначенням суб'єктивної сторони, оптимальним конструюванням основного та кваліфікованих складів розглядуваного злочину, а головне – доцільності існування ст. 270-1 КК України в її чинній редакції.

Недостатня вивченість теоретичних та практичних питань, пов'язаних з кримінально-правовою характеристикою умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, зумовлює актуальність і доцільність дослідження зазначених питань на дисертаційному рівні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Плану проведення науково-дослідної роботи Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка на 2015 р. (розділ 3 «Захист прав і свобод людини і громадянина органами внутрішніх справ»); Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 рр., затвердженого наказом МВС України від 29 липня 2010 р. № 347 (п. 6 «Запобігання, виявлення, припинення та розслідування окремих видів злочинів»); Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 рр., затверджених постановою загальних зборів НАПрН України від 24 вересня 2010 р. № 14-10 (напрямок «Сучасні тенденції і напрями розвитку правової системи України»).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є комплексна кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ та формулювання на цій основі науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення чинного кримінального законодавства та практики його застосування.

Для досягнення зазначеної мети були визначені такі задачі:

– проаналізувати соціальну обумовленість криміналізації умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ;

- вивчити іноземний досвід кримінально-правової протидії посяганням на об'єкти ЖКГ;
- розглянути об'єктивні ознаки умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ;
- розкрити зміст суб'єктивних ознак умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ;
- охарактеризувати кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ;
- висунути й обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення КК України й практики його застосування в частині протидії умисному знищенню або пошкодженню об'єктів ЖКГ.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які складаються в процесі забезпечення кримінально-правовими засобами належного функціонування об'єктів ЖКГ.

Предмет дослідження – кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання задач дослідження було використано такі загальнонаукові і спеціально-наукові методи: *компаративістський* – під час зіставлення положень КК України і зарубіжного кримінального законодавства (підрозділи 1.2, 3.2, розділ 2); *системний* – для аналізу ознак основного та кваліфікованого складу досліджуваного злочину, а також визначення місця цього злочину в системі Особливої частини КК України (розділи 2–4); *догматичний* – під час аналізу юридичної конструкції складу злочину, передбаченого ст. 270-1 КК України (розділи 2–4); *логіко-граматичний* – коли встановлювали етимологічний зміст деяких понять і термінів (розділи 2–4); *статистичний* – для аналізу й узагальнення емпіричної інформації (підрозділи 1.1, розділи 2–3); *метод моделювання* – для побудови конструкції складу злочину, передбаченого ст. 194-1 КК України, а також розроблення пропозицій щодо внесення інших змін до законодавства (розділи 2–4); *соціологічний* – під час анкетування працівників судових та правоохоронних органів (підрозділи 1.1, розділи 2–3).

Емпіричну базу дослідження становить правозастосовна практика у 15 кримінальних провадженнях про умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, розглянутих судами України в період з 2011 р. по 2016 р.; статистичні дані МВС України та Генеральної прокуратури України щодо кількості зареєстрованих протягом 2011–2016 рр. злочинів, передбачених ст. 270-1 КК України; результати опитування 127 працівників судових та правоохоронних органів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших монографічних досліджень, яке присвячене проблемам кримінально-правової характеристики умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ. До найважливіших положень, які відображають наукову новизну дисертаційної роботи та виносяться на захист, варто віднести те, що в ній:

уперше:

- доведено недоцільність доповнення КК України окремою нормою про умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, адже таке рішення не було

соціально обумовленим і супроводжувалось істотними порушеннями ustalених у доктрині кримінального права основних принципів криміналізації діянь;

– враховуючи однорідну антисуспільну спрямованість злочинів, передбачених статтями 194-1, 270-1, 292 та 360 КК України, а також іноземний досвід регламентації відповідальності за посягання на об'єкти ЖКГ, обґрунтовано доцільність їх уніфікації в межах ст. 194-1 КК України «Умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення»;

– аргументовано необхідність передбачити в п. 1 примітки до нової редакції ст. 194-1 КК України вказівки не лише на житловий, а й на нежитловий фонд, у складі якого також містяться елементи, які забезпечують життєдіяльність населення, а також вилучення з відповідної примітки застереження щодо об'єктів благоустрою, оскільки вони не наділені властивостями, що характерні для інших предметів відповідного злочину;

– обґрунтовано помилковість встановлення в загальній нормі про кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК України) нижчих, порівняно з передбаченими у спеціальній стосовно неї ст. 270-1 КК України, кількісних показників наслідків у виді майнової шкоди у великому та особливо великому розмірах (250 і 600 НМДГ та 300 і 1000 НМДГ відповідно). Задля уніфікації відповідних показників у п. 3 та п. 4 примітки до ст. 185 КК України пропонується вказати не лише на ст. 194 КК України, а й на прийняту в новій редакції ст. 194-1 КК України;

удосконалено:

– позицію щодо недоцільності вказівки у ч. 1 ст. 270-1 КК України на такий вид наслідків, як «спричинення небезпеки для життя чи здоров'я людей», оскільки кожен випадок умисного знищення чи пошкодження об'єктів ЖКГ (як і будь-якого об'єкта життєзабезпечення) має потенційну здатність викликати настання таких наслідків. У зв'язку із цим у новій редакції ст. 194-1 КК України поруч із вказівкою на «майнову шкоду у великому розмірі» пропонується вказати на такі реальні альтернативні похідні наслідки умисного знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення, як «заподіяння шкоди здоров'ю людини» та «тимчасове припинення отримання споживачами товарів та послуг, надання яких забезпечується за допомогою функціонування об'єктів життєзабезпечення»;

– положення про те, що суб'єктивна сторона складу злочину «умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ» характеризується лише умисним ставленням до діяння та його проміжних наслідків і тому загалом злочин, передбачений ст. 270-1 КК України, є умисним. Одночасно доведено, що ставлення до похідних наслідків цього злочину є різним: злочин, передбачений ч. 1 (ч. 2) ст. 270-1 КК України, відноситься до злочинів зі складною формою вини, в якому ставлення винного до похідних наслідків може характеризуватися і умислом, і необережністю, а от посягання, передбачене ч. 3 ст. 270-1 КК України, є злочином з комбінованою формою вини, оскільки ставлення винного до «спричинення майнової шкоди в особливо великому розмірі» може бути як умисним, так і необережним, у той час як ставлення до «загибелі людей або інших тяжких наслідків» – лише необережним;

– підходи щодо відмежування умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ від суміжних складів злочинів, зокрема, передбачених статтями 113, 194, 206, 258, 294, 296 КК України;

– обґрунтування того, що для кваліфікації злочину, передбаченого ч. 1 ст. 270-1 КК України, не має значення форма вини (умисел або необережність), з якою особа створює небезпеку для життя чи здоров'я людей або спричиняє майнову шкоду, за умови настання яких відповідне діяння має кваліфікуватися лише за ст. 270-1 КК України. Натомість залежно від ставлення винного до наслідків у вигляді «загибелі людей або інших тяжких наслідків» пропонується два можливі варіанти кваліфікації: у разі, коли воно є необережним, вчинене має отримувати кримінально-правову оцінку за ч. 3 ст. 270-1 КК України; якщо ж буде встановлено, що винний передбачав і бажав або свідомо допускав настання таких наслідків, то вчинене слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 ст. 270-1 КК України, та статтями про відповідні умисні злочини проти життя і здоров'я особи;

– положення про те, що поняття «інші тяжкі наслідки» як ознака складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 270-1 КК України, охоплює лише тяжкі тілесні ушкодження одній або декільком особам, а також випадки завдання середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом або більше особам;

дістали подальшого розвитку:

– наукова позиція про те, що розміщення норми, яка передбачає кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, у розділі IX Особливої частини КК України «Злочини проти громадської безпеки» є необґрунтованим, оскільки об'єкти ЖКГ не мають властивостей, які характерні для предметів злочинів проти громадської безпеки. Основним же безпосереднім об'єктом складу злочину, передбаченого ст. 270-1 КК України (як і інших посягань на об'єкти життєзабезпечення), запропоновано вважати суспільні відносини власності, через посягання на які порушуються всі інші суспільні відносини, що охороняються відповідною кримінально-правовою нормою;

– позиція, за якою основною ознакою знищення об'єктів ЖКГ є те, що внаслідок тих чи інших дій об'єкти не можуть бути відновлені жодним способом; коли ж об'єкти ЖКГ підлягають відновленню, то незалежно від вартості відновлювальних робіт має констатуватися не знищення, а лише пошкодження об'єктів ЖКГ;

– положення про необхідність внесення змін до ч. 2 ст. 22 КК України, відповідно до яких знижений вік кримінальної відповідальності має встановлюватись і для осіб, котрі вчинили умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення за наявності кваліфікуючих ознак, передбачених у ч. 2 та ч. 3 нової редакції ст. 194-1 КК України;

– аргументи на користь доповнення ч. 2 ст. 194 КК України такою кваліфікуючою ознакою, як «повторність», та необхідності диференціації кримінальної відповідальності за діяння, передбачені чинною редакцією ч. 2 ст. 194 КК України, шляхом визнання умисного знищення або пошкодження майна, яке заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, або спричинило загибель людини чи інші тяжкі наслідки, особливо кваліфікуючими ознаками відповідного складу злочину (ч. 3 ст. 194 КК України).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в роботі висновки та рекомендації можуть бути використані: у *науково-дослідницькій діяльності* – для подальшого розроблення проблем кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення загалом та ЖКГ зокрема; у *законотворчій діяльності* – для подальшого вдосконалення законодавства у сфері протидії умисному знищенню або пошкодженню об'єктів ЖКГ (лист Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 12 березня 2016 р. № 04–18/12–536 про врахування розроблених пропозицій у законодавчій роботі); у *правозастосуванні* – для вдосконалення слідчої та судової практики з метою однакового і правильного застосування положень ст. 270-1 КК України; у *навчальному процесі* – під час підготовки відповідних розділів підручників і навчальних посібників, а також викладання кримінально-правових дисциплін (акт впровадження Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка від 7 грудня 2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем особисто і є самостійним дослідженням. У працях, написаних у співавторстві, власні теоретичні розробки дисертанта становлять обсяг, визначений у списку опублікованих праць за темою дисертації. Наукові ідеї, що належать співавторам опублікованих праць, у дисертації не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на засіданні міжкафедрального семінару в Луганському державному університеті внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, під час міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій: «Роль та місце ОВС у протидії корупції: сучасний стан, проблеми, шляхи вирішення» (м. Луганськ, 17–31 жовтня 2013 р.); «Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення» (м. Одеса, 9–10 жовтня 2015 р.); «Політико-правові реформи та становлення громадянського суспільства в Україні» (м. Херсон, 9–10 жовтня 2015 р.); «Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні» (м. Харків, 16–17 жовтня 2015 р.); «Політика у сфері боротьби зі злочинністю» (м. Івано-Франківськ, 18–19 грудня 2015 р.).

Публікації. Основні результати дисертації висвітлені в 10 публікаціях: 5 – статті, опубліковані в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття, опублікована у виданні іноземної держави, 4 – тези виступів на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається з переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 251 сторінку, з них основний текст – 203 сторінки. Список використаних джерел – 26 сторінок (252 найменування), 4 додатки – 22 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, її актуальність і ступінь розробленості, визначено зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами,

сформульовано об'єкт, предмет, мету і задачі дослідження, розкрито наукову новизну і значення одержаних результатів, наведено інформацію про їх апробацію та публікації автора.

Розділ 1 «Передумови встановлення кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Соціальна обумовленість криміналізації умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства»* доведено, що рішення Верховної Ради України про доповнення КК України окремою нормою про кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ не було соціально обумовленим.

З'ясовано, що крім непідтвердженої статистичними даними негативної динаміки людської поведінки, яка раніше не визнавалася правопорушенням, інших підстав для встановлення кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ не було; з іншого боку – не виявлено і тих подій, які могли б обґрунтувати запровадження кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ навіть за умов відсутності підстав для такого рішення.

Констатовано, що доповнення КК України ст. 270-1 супроводжувалося численними та грубими порушеннями сукупності розроблених кримінально-правовою доктриною принципів криміналізації діянь. Йдеться, зокрема, про порушення таких соціальних і соціально-психологічних та системно-правових принципів криміналізації, як: принцип суспільної небезпечності; відносної поширеності діяння; співрозмірності позитивних і негативних наслідків криміналізації; кримінально-політичної адекватності криміналізації; системно-правової несуперечливості криміналізації; принципу відсутності прогалін й ненадмірності заборони; визначеності та єдності термінології; співмірності санкції та економії репресії.

У підрозділі 1.2 *«Іноземний досвід кримінально-правової протидії посяганням на об'єкти житлово-комунального господарства»* здійснено поглиблений аналіз кримінального законодавства зарубіжних держав у частині забезпечення охорони об'єктів ЖКГ.

Вказано на те, що в жодній із зарубіжних держав, незалежно від географічного розташування (усі регіони Європи; пострадянські держави; держави Східної, Південно-Східної Азії, Перської Затоки тощо) та їхньої належності до правових сімей (різні гілки романо-германської, традиційна та соціалістична правові системи), відповідальність безпосередньо за посягання на «об'єкти ЖКГ» не передбачається. Наголошується на тому, що натомість для іноземного кримінального законодавства характерна наявність єдиної універсальної заборони, в якій поруч із кримінальною відповідальністю за умисне знищення або пошкодження об'єктів, про які йдеться у ст. 270-1 КК України, також є караним умисне знищення або пошкодження об'єктів електроенергетики, ліній зв'язку (електрозв'язку) та інших об'єктів життєзабезпечення. Акцентовано увагу на тому, що в усіх державах Європи, де умисне знищення або пошкодження трубопроводів (діяння, передбачені ст. 292 КК України) визнається злочином, відповідальність за його вчинення

передбачається так само єдиною нормою, покликаною забезпечувати охорону цілісності об'єктів життєзабезпечення. У межах же окремої заборони відповідальність за вчинення дій, тотожних за змістом тим, які вказані у ст. 292 КК України, передбачається лише в окремих пострадянських державах. Ідеться про ст. 309 КК Республіки Білорусь, ст. 304 Республіки Казахстан та ст. 215-3 КК Російської Федерації (але не в окремому розділі, а одразу за статтею про умисне знищення об'єктів життєзабезпечення).

Звернено увагу на: 1) відсутність уніфікованого підходу щодо місцезростащування єдиної норми, яка передбачає відповідальність за посягання на об'єкти життєзабезпечення, що пояснюється багатооб'єктністю відповідних діянь, а також відмінним баченням законотворців різних держав щодо критеріїв систематизації Особливої частини КК; 2) широке використання в кримінальному законодавстві зарубіжних держав як підстави для притягнення до кримінальної відповідальності за злочини розглядуваної категорії такого суспільно небезпечного наслідку, як порушення нормальної життєдіяльності споживачів.

Розділ 2 «Об'єктивні ознаки умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Об'єкт умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства» проаналізовано загальне вчення про об'єкт злочину, родовий об'єкт злочинів проти громадської безпеки, основний та додатковий безпосередній об'єкт складу злочину, передбаченого ст. 270-1 КК України, предмет цього злочину.

Доведено, що необхідність існування кожної із заборон, передбачених статтями 194-1, 270-1, 292 та 360 КК України, зумовлена єдиною метою – кримінально-правовим захистом різних об'єктів життєзабезпечення (об'єктів електроенергетики; об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів; ліній зв'язку; та, власне, об'єктів ЖКГ) від посягань на їхню цілісність. Тому для забезпечення системності побудови Особливої частини КК України та економії обсягу кримінального закону пропонується передбачити кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження таких об'єктів не лише у складі одного розділу Особливої частини, а й у межах однієї статті КК України.

Констатовано, що склад злочину умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ відноситься до категорії багатооб'єктних посягань. Визначено, що, як і в інших посяганнях на об'єкти життєзабезпечення, основним безпосереднім об'єктом умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ виступають відносини власності. Вказано на те, що порядок функціонування об'єктів ЖКГ варто вважати додатковим обов'язковим, а життя та здоров'я людей, загальну громадську безпеку, довкілля, громадський порядок – додатковими факультативними об'єктами складу злочину, передбаченого ст. 270-1 КК України. У зв'язку з цим зроблено висновок, по-перше, про необґрунтованість розміщення норми про умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ серед злочинів проти громадської безпеки, а по-друге, про необхідність розташування проектованої норми про умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення в розділі VI Особливої частини КК України «Злочини проти власності» (ст. 194-1 КК України).

Розкрито зміст предмета досліджуваного злочину, аргументовано пропозиції, спрямовані на вдосконалення його законодавчого описання. Звернуто увагу, з одного боку, на необхідність віднесення до об'єктів ЖКГ й «нежитлового фонду», а з іншого – на недоцільність вказівки у примітці до ст. 270-1 КК України на об'єкти благоустрою та на мережі чи складові об'єктів ЖКГ, знищення або пошкодження яких утворює кримінально каране умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ. Обґрунтовано необхідність заміни вжитого в тексті закону у множині слова «об'єктів» на слово «об'єкта».

У підрозділі 2.2 «Об'єктивна сторона умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства» підтримано думку про те, що відповідний злочин може бути вчинений лише шляхом дії і не виражається у формі бездіяльності.

Розкрито та розмежовано поняття «знищення» і «пошкодження» об'єктів ЖКГ. Доведено, що основною ознакою знищення об'єктів ЖКГ є те, що внаслідок тих чи інших дій відповідні об'єкти не можуть бути відновлені жодним способом; коли ж об'єкти ЖКГ підлягають відновленню, то незалежно від вартості відновлювальних робіт має констатуватися не знищення, а лише пошкодження об'єктів ЖКГ.

З'ясовано, що суть термінологічних зворотів «знищення» та «пошкодження» об'єктів ЖКГ є фактично ідентичною змісту проміжних наслідків у виді «неможливості експлуатації або порушення нормального функціонування об'єктів ЖКГ», що свідчить про недоцільність окремої вказівки на відповідний різновид проміжних наслідків у межах диспозиції досліджуваної кримінально-правової норми.

Обстоюється положення про те, що похідними наслідками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 270-1 КК України, можуть виступати лише «спричинення небезпеки для життя чи здоров'я людей» та «майнова шкода у великому розмірі», тоді як «неможливість експлуатації або порушення нормального функціонування об'єктів ЖКГ чи створення такої загрози» потрібно вважати проміжними наслідками аналізованого злочину.

Доведено, що такий вид наслідків, як «спричинення небезпеки для життя чи здоров'я людей», має бути вилучений із конструкції складу злочину, передбаченого ст. 270-1 КК України. Натомість під час розробки нової редакції ст. 194-1 КК України поруч з настанням «майнової шкоди у великому розмірі» доцільно вказати на такі реальні похідні наслідки умисного знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення, як «заподіяння шкоди здоров'ю людини» та «тимчасове припинення отримання споживачами товарів та послуг, надання яких забезпечується за допомогою функціонування об'єктів життєзабезпечення».

Аргументовано необхідність уніфікації кількісних показників наслідків у виді майнової шкоди у великих та особливо великих розмірах як криміноутворювальних ознак складів злочинів, передбачених ст. 194 та ст. 194-1 КК України.

Розділ 3 «Суб'єктивні ознаки умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Суб'єкт умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства» встановлено, що суб'єкт такого складу злочину є загальним.

Доводиться недоцільність вказівки у ст. 270-1 КК України на службову особу як спеціального суб'єкта цього злочину. Запропоновано знизити вік кримінальної відповідальності для осіб, котрі вчинили умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення за наявності кваліфікуючих (особливо кваліфікуючих) ознак, передбачених у ч. 2 та ч. 3 проектової ст. 194-1 КК України.

У підрозділі 3.2 «Суб'єктивна сторона умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства» розглянуто особливості суб'єктивної сторони досліджуваного злочину, вказано на те, що загалом злочин, передбачений ст. 270-1 КК України, є умисним.

Проаналізовано усталені в науці кримінального права підходи до розуміння специфіки суб'єктивної сторони в злочинах із похідними наслідками та змішаної форми вини. У підсумку встановлено, що злочин, передбачений ч. 1 (ч. 2) ст. 270-1 КК України, відноситься до злочинів зі складною формою вини, в якому ставлення винного до похідних наслідків може характеризуватися як умислом, так і необережністю. Щодо заборони, передбаченої ч. 3 ст. 270-1 КК України, то цей делікт відноситься до злочинів з комбінованою формою вини, оскільки ставлення винного до «спричинення майнової шкоди в особливо великому розмірі» може бути і умисним, і необережним, у той час як ставлення до «загибелі людей або інших тяжких наслідків» – лише необережним.

З'ясовано, що для кваліфікації злочину, передбаченого ч. 1 ст. 270-1 КК України, не має значення ставлення (умисне чи необережне) винної особи до спричиненого нею створення небезпеки для життя чи здоров'я людей або майнової шкоди у великому розмірі, за умови настання яких відповідне діяння має кваліфікуватися лише за ст. 270-1 КК України. Щодо наслідків у виді «загибелі людей або інших тяжких наслідків», то залежно від ставлення до них винного існує два варіанти кваліфікації: у тому разі, коли воно є необережним, вчинене має одержувати кримінально-правову оцінку лише за ч. 3 ст. 270-1 КК України; якщо ж буде встановлено, що винний передбачав і бажав або свідомо допускав настання таких наслідків, то вчинене має кваліфікуватися за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 ст. 270-1 КК України, та статтями про відповідні умисні злочини проти життя і здоров'я особи.

Встановлено, що необережне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення (зокрема об'єктів ЖКГ) не характеризується ступенем суспільної небезпеки, достатнім для віднесення таких дій до кримінально караних, що, на думку дисертанта, свідчить про недоцільність криміналізації необережного знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення.

Визначено, що мотив і мета є факультативними ознаками суб'єктивної сторони досліджуваного складу злочину, проте їх встановлення відіграє важливу роль у з'ясуванні психічного ставлення винної особи до вчиненого діяння, а в деяких випадках впливає і на його кваліфікацію.

Розділ 4 «Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 4.1 *«Кваліфікуючі ознаки умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства»* розкрито зміст таких кваліфікуючих ознак складу злочину «умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ», як повторність та вчинення відповідних дій загальнонебезпечним способом (ч. 2 ст. 270-1 КК України). Висловлено пропозиції щодо удосконалення конструювання кваліфікуючих ознак у проєктованій нормі про кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення (ст. 194-1 КК України).

Запропоновано доповнити ч. 2 ст. 194 КК України такою кваліфікуючою ознакою, як повторність, та визначити її зміст у примітці до ст. 194 КК України, сконструювавши її так: «У статтях 194 та 194-1 повторним визнається злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених цими статтями або статтями 277, 347, 347-1, 352, 378, 399, 411 цього Кодексу».

З урахуванням підвищеної суспільної небезпеки умисного знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення, вчиненого за попередньою змовою групою осіб та щодо магістральних трубопроводів, магістральних та міждержавних електричних мереж, а також особливо важливих об'єктів електроенергетики й магістральних теплових мереж, запропоновано закріпити відповідні кваліфікуючі ознаки в ч. 2 проєктованої ст. 194-1 КК України.

У підрозділі 4.2 *«Особливо кваліфікуючі ознаки умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства»* здійснено аналіз таких особливо кваліфікуючих ознак умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, як спричинення майнової шкоди в особливо великому розмірі та загибель людей чи інші тяжкі наслідки (ч. 3 ст. 270-1 КК України).

Доведено, що «інші тяжкі наслідки» як ознака складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 270-1 КК України, полягають у заподіянні лише певної фізичної шкоди особі і не охоплюють собою завдання шкоди будь-якого іншого характеру.

Розглянуто питання відмежування умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ від суміжних складів злочинів, до яких, на думку дисертанта, треба відносити ті, що передбачені статтями 113, 194, 206, 258, 294, 296 КК України. Аргументовано думку, за якою в тих випадках, коли умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ виступає способом вчинення іншого злочину, варто застосовувати такі правила кваліфікації: якщо умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ є більш тяжким злочином, ніж певний «основний» склад злочину, вчинене має кваліфікуватися за сукупністю відповідних злочинів; коли ж за злочин, способом якого виступає умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, встановлено більш суворе покарання, ніж передбачене відповідною частиною ст. 270-1 КК України, то додаткова кваліфікація за цією статтею не потрібна.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено наукове завдання, що полягає у визначенні й комплексному аналізі елементів та ознак основного і кваліфікованого (особливо кваліфікованого) складу злочину, передбаченого ст. 270-1 КК України, та з'ясуванні соціальної зумовленості встановлення кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ. Виконане дослідження дозволило сформулювати такі висновки.

1. Аналіз рішення Верховної Ради України про доповнення КК України ст. 270-1 засвідчив його помилковість, адже воно не було соціально обумовленим та супроводжувалось істотними порушеннями основних принципів криміналізації діянь, розроблених кримінально-правовою доктриною. Так, у законодавця не було ані достатніх підстав, ані достатніх приводів для доповнення КК України окремою нормою про умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, яке відбулося з порушенням таких розроблених теорією кримінального права принципів криміналізації діянь, як: принцип суспільної небезпечності; відносної поширеності діяння; співрозмірності позитивних і негативних наслідків криміналізації; кримінально-політичної адекватності криміналізації; системно-правової несуперечливості криміналізації; принципу відсутності прогалин й ненадмірності заборони; визначеності та єдності термінології; співмірності санкції та економії репресії.

Про помилковість законодавчого рішення свідчить й іноземний досвід кримінально-правової протидії аналізованим суспільно небезпечним проявам, завдяки вивченню якого встановлено, що в кримінальному законодавстві жодної з держав немає окремої норми, присвяченої кримінально-правовій охороні об'єктів ЖКГ.

Натомість для іноземного і, зокрема, європейського кримінального законодавства характерна наявність єдиної універсальної заборони, яка передбачає однакові правові наслідки не лише за умисне знищення або пошкодження об'єктів, про які йдеться у ст. 270-1 КК України, а й за умисне знищення або пошкодження об'єктів електроенергетики, трубопроводів (нафто-, газо-, нафтопродуктопроводів тощо), мереж електрозв'язку та інших об'єктів життєзабезпечення, кожному з яких чинне вітчизняне кримінальне законодавство «присвячує» окремі статті, розміщені в різних розділах Особливої частини КК України. Враховуючи це, а також виявлену однакову антисуспільну спрямованість злочинів, передбачених статтями 194-1, 270-1, 292 та 360 КК України, кожен з яких посягає на цілісність окремих об'єктів життєзабезпечення, кримінальна відповідальність за умисне знищення або пошкодження всіх об'єктів життєзабезпечення має бути уніфікована в межах однієї статті КК України.

2. Зважаючи на той факт, що об'єкти ЖКГ не мають властивостей, які характерні для предметів злочинів проти громадської безпеки, розміщення норми про умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ у розділі IX Особливої частини КК України «Злочини проти громадської безпеки» є помилковим.

Основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 270-1 КК України (як й інших посягань на об'єкти життєзабезпечення), є суспільні відносини власності, через посягання на які порушуються інші суспільні відносини, поставлені під охорону відповідної кримінально-правової норми. Через це

проектовану статтю, яка має передбачати кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення, доцільно розмістити в розділі VI Особливої частини КК України «Злочини проти власності» з присвоєнням їй порядкового номера «194-1».

3. Системний аналіз ознак предмета складу злочину, передбаченого ст. 270-1 КК України, свідчить про певні формальні та змістовні недоліки їх конструювання. У зв'язку із цим в межах нової редакції ст. 194-1 КК України пропонується: а) враховуючи приписи регулятивного законодавства, вказати у примітці до статті на нежитловий фонд; б) вилучити вказівку в примітці на об'єкти благоустрою, адже їх не можна вважати об'єктами життєзабезпечення; в) вилучити вказівку на мережі чи складові об'єктів життєзабезпечення, адже ці предмети є складовими частинами відповідних мереж, а їх руйнування чи пошкодження є пошкодженням таких мереж, а тому жодної потреби у виокремленні цих предметів як окремих об'єктів життєзабезпечення немає; г) у ч. 1 ст. 194-1 КК України вжите в множині слово «об'єктів» слід замінити на слово «об'єкта», що підкреслюватиме той факт, що кримінальне законодавство як підставу притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 194-1 КК України називає умисне знищення або пошкодження бодай одного об'єкта життєзабезпечення за умови настання наслідків, зазначених у цій забороні.

4. Аналіз об'єктивної сторони досліджуваного складу злочину свідчить про те, що за умови використання у ст. 270-1 КК України таких термінів, як «знищення» та «пошкодження» об'єктів ЖКГ, які характеризують і саму дію, і проміжні наслідки, що настають у результаті її вчинення, немає необхідності окремо згадувати про проміжні наслідки у виді «неможливості експлуатації або порушення нормального функціонування об'єктів ЖКГ» (а тим паче «створення відповідної загрози»), зміст яких є фактично ідентичним змісту понять «знищення» та «пошкодження» об'єктів ЖКГ. Те саме стосується і проектової редакції ст. 194-1 КК України.

5. З'ясовано, що кожен випадок умисного знищення чи пошкодження об'єктів ЖКГ розцінюється правозастосовними органами як такий, що потенційно має здатність викликати настання наслідків у виді спричинення небезпеки для життя чи здоров'я людей. А отже, розглядувана ознака об'єктивної сторони уже не виконує визначеної їй законодавцем ролі «фільтра», що відмежовує найбільш суспільно небезпечні прояви аналізованих діянь, які мають тягнути кримінальну відповідальність, від інших посягань, рівень суспільної шкідливості яких є недостатнім для визнання їх злочинними.

Через це у новій редакції ст. 194-1 КК України замість «спричинення небезпеки для життя чи здоров'я людей» пропонується поруч з настанням «майнової шкоди у великому розмірі» вказати на такі реальні похідні наслідки умисного знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення, як «заподіяння шкоди здоров'ю людини» та «тимчасове припинення отримання споживачами товарів та послуг, надання яких забезпечується за допомогою функціонування об'єктів життєзабезпечення». Для належної ж правової оцінки всіх інших випадків умисного знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення, які не спричинили вказаних вище похідних наслідків, Кодекс України про адміністративні правопорушення має бути доповнений ст. 150-1, в якій потрібно встановити

адміністративну відповідальність за некваліфіковане умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення.

Задля уніфікації кількісних показників наслідків у виді майнової шкоди у великому та особливо великому розмірі як криміноутворювальних ознак складів злочинів, передбачених ст. 194 та ст. 194-1 КК України, у п. 3 та п. 4 примітки до ст. 185 КК України пропонується вказати не лише на ст. 194, а й на прийняту в новій редакції ст. 194-1 КК України.

6. Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 270-1 КК України, є фізична осудна особа, котра досягла шістнадцятирічного віку. Доведено необхідність внесення змін до ч. 2 ст. 22 КК України, відповідно до яких знижений вік кримінальної відповідальності має передбачатися й для осіб, котрі вчинили умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення за наявності кваліфікуючих ознак, передбачених у ч. 2 та ч. 3 пропонованої редакції ст. 194-1 КК України.

Суб'єктивна сторона складу злочину «умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ» характеризується лише умисним ставленням до діяння та його проміжних наслідків. Тому загалом злочин, передбачений ст. 270-1 КК України, є умисним.

Ставлення ж до похідних наслідків аналізованого злочину є різним. Злочин, передбачений ч. 1 (ч. 2) ст. 270-1 КК України, варто відносити до злочинів зі складною формою вини, в якому ставлення винного до похідних наслідків може характеризуватися і умислом, і необережністю. Щодо заборони, передбаченої ч. 3 ст. 270-1 КК України, то цей злочин слід відносити до злочинів з комбінованою формою вини, оскільки ставлення винного до «спричинення майнової шкоди в особливо великому розмірі» може бути як умисним, так і необережним, у той час як ставлення до «загибелі людей або інших тяжких наслідків» – лише необережним.

7. Поняття «інші тяжкі наслідки» як ознака складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 270-1 КК України, охоплює тяжкі тілесні ушкодження одній або декільком особам, а також випадки заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом або більше людям.

8. За результатами аналізу кваліфікуючих (особливо кваліфікуючих) ознак складу злочину «умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ» було встановлено, по-перше, їх недосконалість, а по-друге – відсутність уніфікованого підходу під час конструювання кваліфікуючих ознак в однорідних складах злочинів, покликаних забезпечувати кримінально-правову охорону окремих об'єктів життєзабезпечення. Для усунення цих недоліків пропонується:

1) доповнити ч. 2 ст. 194 КК України такою кваліфікуючою ознакою, як повторність;

2) розділити ч. 2 ст. 194 КК України на дві частини: ч. 2, в якій передбачити відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна, вчиненого повторно, за попередньою змовою групою осіб або загальнонебезпечним способом; та ч. 3, в якій мало б йтися про діяння, передбачені ч. 1 або ч. 2 статті, що заподіяли майнову шкоду в особливо великих розмірах або спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки – діяння, набагато небезпечніші за передбачене ч. 2;

3) у ч. 2 проектової редакції ст. 194-1 КК України кваліфікуючою ознакою умисного знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення пропонується

передбачити вчинення таких дій не лише повторно, за попередньою змовою групою осіб або загальнонебезпечним способом, а й вчинених щодо магістральних трубопроводів, магістральних та міждержавних електричних мереж, а також особливо важливих об'єктів електроенергетики й магістральних теплових мереж.

9.3 урахуванням викладеного вище пропонується внести до чинного законодавства такі зміни і доповнення:

I. У Кримінальному кодексі України:

1) Вилучити статті 270-1, 292 та 360.

2) У ч. 2 ст. 22 словосполучення «*умисне знищення або пошкодження майна (частина друга статей 194, 347, 352, 378, частини друга та третя статті 399)*» замінити на «*умисне знищення або пошкодження майна (частини друга та третя статей 194, 194-1, 399, частина друга статей 347, 347-1, 352, 378)*».

3) У пунктах 3 та 4 примітки до ст. 185 після слів «194» вказати «та 194-1».

4) Викласти ст. 194 у такій редакції:

«Стаття 194. Умисне знищення або пошкодження майна

1. Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло майнову шкоду у великих розмірах, –

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, вчинене повторно, за попередньою змовою групою осіб або загальнонебезпечним способом, –

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачене частиною першою або другою цієї статті, якщо воно призвело до майнової шкоди в особливо великому розмірі або спричинило через необережність загибель людини чи інші тяжкі наслідки, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

П р и м і т к а. У статтях 194 та 194-1 повторним визнається злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених цими статтями або статтями 277, 347, 347-1, 352, 378, 399, 411 цього Кодексу».

5) Викласти ст. 194-1 у такій редакції:

«Стаття 194-1. Умисне знищення або пошкодження об'єкта життєзабезпечення

1. Умисне знищення або пошкодження об'єкта життєзабезпечення, що спричинило тимчасове припинення отримання споживачами товарів та послуг, надання яких забезпечується за допомогою функціонування об'єктів, вказаних у примітці до цієї статті, або майнову шкоду у великому розмірі, або шкоду здоров'ю людини, –

карається штрафом від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, вчинене повторно, за попередньою змовою групою осіб, загальнонебезпечним способом або щодо магістральних трубопроводів,

магістральних та міждержавних електричних мереж, а також особливо важливих об'єктів електроенергетики й магістральних теплових мереж, – карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

3. Діяння, передбачене частиною першою або другою цієї статті, якщо воно призвело до майнової шкоди в особливо великому розмірі або спричинило через необережність загибель людини, значне забруднення довкілля чи інші тяжкі наслідки, –

карається позбавленням волі на строк від шести до дванадцяти років.

П р и м і т к а. Під об'єктом життєзабезпечення в цій статті слід розуміти житловий та нежитловий фонд, об'єкти електроенергетики, електрозв'язку, теплопостачання, водопостачання та водовідведення, промислові трубопроводи».

II. Доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення ст. 150-1 такого змісту:

«Стаття 150-1. Умисне знищення або пошкодження об'єкта життєзабезпечення

Умисне знищення або пошкодження об'єкта життєзабезпечення, – тягне за собою ... ».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Незнайко С. В. Запровадження кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства – за та проти / С. В. Незнайко // Судова апеляція. – 2014. – № 3. – С. 34–40.

2. Незнайко С. В. Про деякі проблеми законодавчого опису наслідків злочину, передбаченого ст. 270-1 Кримінального кодексу України / С. В. Незнайко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. «Право». – 2014. – Вип. 27, т. 3. – С. 48–54.

3. Незнайко С. В. Кримінальна відповідальність за умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення: перспективи удосконалення [Електронний ресурс] / С. В. Незнайко, Р. О. Мовчан // Форум права. – 2014. – № 2. – С. 274–285. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_2_49.pdf. – Персональний внесок автора становить 90%: розглянуто питання про оптимальне місцезнаходження та конструювання норм, якими передбачена кримінальна відповідальність за посягання на об'єкти життєзабезпечення населення; на підставі аналізу положень вітчизняного та іноземного кримінального законодавства зроблено висновок про те, що кримінальна відповідальність за умисне знищення або пошкодження об'єктів життєзабезпечення має бути передбачена в межах однієї статті, яка повинна бути розміщена в розділі VI Особливої частини КК України «Злочини проти власності».

4. Незнайко С. В. Щодо правильності місцезнаходження заборони, передбаченої статтею 270-1, у системі Особливої частини КК України / С. В. Незнайко // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2014. – Вип. 1. – С. 198–206.

5. Незнайко С. Об'єкти жилищно-комунального господарства як предмет преступлення, передбаченого статтею 270-1 Уголовного кодексу України / С. Незнайко // *Legea si Viata*. – 2014. – № 7, т. 3. – С. 90–93.

6. Незнайко С. В. Суб'єкт умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства / С. В. Незнайко // *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. Спеціальний випуск. – 2013. – № 3. – С. 42–46.

7. Незнайко С. В. Про підстави та приводи криміналізації умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства / С. В. Незнайко // *Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 9–10 жовтня 2015 р.)*. – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2015. – С. 82–87.

8. Незнайко С. В. До питання про доцільність розташування норми про умисне знищення об'єктів житлово-комунального господарства серед злочинів проти громадської безпеки / С. В. Незнайко // *Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16–17 жовтня 2015 р.)*. – Х. : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2015. – С. 93–97.

9. Незнайко С. В. Про іноземний досвід кримінально-правової протидії посяганням на об'єкти житлово-комунального господарства / С. В. Незнайко // *Політико-правові реформи та становлення громадянського суспільства в Україні (м. Херсон, 9–10 жовтня 2015 р.)*. – Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2015. – С. 137–142.

10. Незнайко С. В. Щодо змісту поняття «інші тяжкі наслідки» як ознаки складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 270-1 КК України / С. В. Незнайко, Р. О. Мовчан // *Політика в сфері боротьби зі злочинністю: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 18–19 грудня 2015 р.)*. – Івано-Франківськ, 2016. – С. 53–57. – Персональний внесок автора становить 90%: на підставі аналізу положень вітчизняного кримінального законодавства та розгляду доктринальних позицій зроблено висновок про те, що «інші тяжкі наслідки» як ознака складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 270-1 КК України, полягають у заподіянні лише певної фізичної шкоди особі і не охоплюють завдання шкоди будь-якого іншого характеру.

АНОТАЦІЯ

Незнайко С. В. Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2016.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню питань кримінально-правової характеристики умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ. Проаналізовано соціальну обумовленість криміналізації умисного знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, розглянуто іноземний досвід кримінально-правової протидії посяганням на об'єкти ЖКГ. Здійснено поглиблений кримінально-правовий аналіз об'єктивних і суб'єктивних ознак основного складу злочину, передбаченого ст. 270-1 Кримінального кодексу України. Розкрито зміст кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак, які використовуються для диференціації кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ. За результатами дослідження сформульовано пропозиції щодо вдосконалення КК України і Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: об'єкти ЖКГ, об'єкти життєзабезпечення, знищення, пошкодження, криміналізація, кримінальна відповідальність, кримінально-правова характеристика, склад злочину, кваліфікуючі (особливо кваліфікуючі) ознаки, громадська безпека, власність.

АННОТАЦИЯ

Незнайко С. В. Уголовно-правовая характеристика умышленного уничтожения или повреждения объектов жилищно-коммунального хозяйства. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Национальный университет «Львовская политехника» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2016.

Диссертация посвящена комплексному исследованию вопросов уголовно-правовой характеристики умышленного уничтожения или повреждения объектов ЖКХ. Проанализировано социальную обусловленность криминализации умышленного уничтожения или повреждения объектов ЖКХ, рассмотрено иностранный опыт уголовно-правового противодействия посягательствам на объекты ЖКХ. Осуществлен углубленный уголовно-правовой анализ объективных и субъективных признаков основного и квалифицированных составов преступлений, предусмотренных ст. 270-1 Уголовного кодекса (УК) Украины. По результатам проведенного исследования сформулированы предложения по усовершенствованию УК Украины.

Ключевые слова: объекты ЖКХ, объекты жизнеобеспечения, уничтожение, повреждение, уголовно-правовая характеристика, общественная безопасность, собственность.

SUMMARY

Neznaiko S.T. Criminally-legal characteristic of intentional destruction or damage of housing and communal services. – Based on the manuscript.

The thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.08 - criminal law and criminology; criminally-executive law. - National University "Lviv Polytechnic", Lviv, 2016.

The thesis is devoted to complex research issues of criminal legal characteristics of intentional destruction or damage of housing and communal services. The analysis of the social conditioning of the criminalization of intentional destruction or damage of housing and communal services, is considered foreign experience of criminal law to counter attacks on housing facilities. Thorough analysis is done of the criminal law of objective and subjective features of the main elements of a crime under art. 270-1 of the Criminal Code (CC) of Ukraine. The content of qualifying and particularly qualifying signs, which are used for the differentiation of criminal responsibility for the intentional destruction or damage of housing and communal services. According to the results of the research proposals about the improvement of the Criminal Code and the Code of Ukraine on Administrative Offences.

In particular, it argued that the decision of the Verkhovna Rada of Ukraine to supplement the Criminal Code of Ukraine of certain norms of criminal responsibility for the intentional destruction or damage of facilities housing was not caused by social measure.

As a result of a comprehensive analysis of antisocial crimes stipulated in articles 194-1, 270-1, 292 and 360 of the Criminal Code of Ukraine, as well as the international experience to counter attacks on housing facilities, it is proposed to provide for criminal liability for the deliberate destruction or damage of all objects of life support within one article of the Criminal Code of Ukraine.

Proved the fallacy of rules arrangement, which provides for criminal liability for the deliberate destruction or damage of objects of housing and communal services, in the section IX of the Criminal Code of Ukraine "Crimes against public safety." It was found that the main direct object of a crime under art. 270-1 of the Criminal Code of Ukraine (as well as other attacks on critical infrastructure) should be regarded as property relations, because of what is indicated on the appropriateness of the placement of the projected rules on criminal liability for the deliberate destruction or damage of housing and communal services in section VI of the Criminal Code of Ukraine with the assigned "194-1" serial number.

It was concluded about inappropriate indications of such intermediate consequences of intentional destruction or damage of housing and communal services, as "the inability to use or disruption of the normal functioning of objects of housing and communal services" (and especially the creation of a "special threat"), the content of which is

virtually identical to the content of the terms "destruction" and " damage 'housing facilities.

The necessity of making changes in p. 2 art. 22 of the Criminal Code of Ukraine, according to which the lowering of the age of criminal responsibility should be provided for persons who have committed intentional destruction or damage of objects of life support in the presence of aggravating circumstances set out in p. 2 that proposed wording of art.3. 194-1 of the Criminal Code of Ukraine.

Argued that an offense under p. 1 (p. 2) art. 270-1 of the Criminal Code, should be classified as crimes with a complex form of guilt, wherein the ratio of the perpetrator to the derivative effects can be characterized as intent or negligence; crime as stipulated p. 3 art. 270-1 of the Criminal Code, should be classified as crimes with a combined form of guilt, because the ratio of the guilty to causing "property damage in a large scale" can be both intentional and reckless, while related to the "human death or other grave consequences "- just by a careless.

A result of analyzing qualifying (special qualifying) signs of crime "intentional destruction or damage of housing and communal services" was established in the first place, their imperfection, and secondly - the lack of a unified approach in the construction of aggravating circumstances in the crimes of similar compositions aimed to provide criminal the legal protection of individual critical infrastructure.

Keywords: housing facilities, objects of life support, destruction, damage, criminalization, criminal liability, criminal and legal characteristic of the crime, qualifying (special qualifying) signs, public safety, property.